

SAB 2015. GADA DARBĪBAS PĀRSKATS

Satversmes aizsardzības birojs (SAB) ir viena no trim Latvijas valsts drošības iestādēm. Likumā noteiktā kārtībā SAB veic izlūkošanu un pretizlūkošanu, klasificētās informācijas aizsardzību, kā arī veic un kontrolē informācijas apmaiņu ar starptautiskām organizācijām.

SAB 2015.gada darbības pārskata svarīgākais:

- **Nozīmīgākos Latvijas drošības riskus rada Krievijas ietekmes pasākumi informatīvajā telpā, darbs ar ietekmes aģentiem, tajā skaitā tautiešu politikas īstenošanu, kā arī atsevišķas speciālo dienestu aktivitātes. Tomēr Krievijas ietekmes iespējas Latvijā nav pietiekamas, lai veiktu masveidīgu, efektīvu un uz tūlītēju rezultātu vērstu kampaņu.**
- **Pret Latviju 2015. gadā darbu turpināja vairāki ārpus NATO un ES valstu izlūkošanas un drošības dienesti. Visaktīvāk pret Latvijas interesēm strādāja Krievijas specdienesti. To ietekme un pilnvaras Krievijā ir augstas un atsevišķās jomās turpina palielināties, kas attiecīgi palielina Krievijas specdienestu radīto apdraudējumu Latvijai.**
- **Palielinās apdraudējums, ko rada kibertelpā īstenotās ārvalstu specdienestu un to vadītu haktīvistu grupu aktivitātes. 2015. gadā vairāki kiberspiegošanas gadījumi tikuši vērsti arī pret Latvijas valsts iestādēm. Tehniskām metodēm ir arvien nozīmīgāka loma izlūkošanas informācijas iegūšanā.**
- **Pēdējo divu gadu laikā Krievija pastiprinātu uzmanību velta tam, lai ārvalstīs, tajā skaitā Latvijā, palielinātu savu klātbūtni informatīvajā telpā. Lai to nodrošinātu, visplašāk tiek izmantots telekanāls "RT" un mediju holdinga "Rossia Segodņa" projekts "Sputnik", kura reģistrāciju Latvijā Krievija centās panākt 2015. gadā.**
- **Latvijai mērķētās Krievijas informatīvās kampaņas un propaganda 2015. gadā lielākoties bija saistītas ar NATO politiku un militārā kontingenta klātbūtni Baltijas jūras reģionā. Ietekmes pasākumu īstenošanai arvien vairāk tiek izmantota virtuālā telpa un sociālie tīkli, kuros specdienesti var darboties attālināti un anonīmi.**
- **2015. gadā Eiropā būtiski palielinājies terorisma radītais apdraudējums, ko lielākoties rada ISIL (*Islamic State of Iraq and Levant*). Arī masu migrācijas pieaugums Eiropā rada vairākus drošības riskus, kas saistīti ar sabiedrisko kārtību, kā arī radikālisma un ksenofobijas pieaugumu.**

IEVADS

2015. gads Eiropā bija zīmīgs ar vairākiem notikumiem un procesiem, kas ietekmēja drošības situāciju reģionā. Latvijas, kā arī citu NATO un Eiropas valstu izlūkošanas un drošības dienestu darbs aizvadītajā gadā tika īstenots pastiprinātā režīmā, ko noteica Krievijas agresija Ukrainā, situācijas saasināšanās Tuvajos Austrumos un Ziemeļāfrikā, teroristu radītie draudi un migrācijas vilnis Eiropā.

Reliģiskā un ideoloģiskā radikalizācija, un terorisms kā to izpausmes forma Eiropā

2015. gadā sasniedza iepriekš nebijušu apdraudējuma līmeni, kas prasa arvien lielākus drošības dienestu resursus. Joprojām draudus rada atsevišķu valstu specdienestu darbības, kas vērstas pret Eiropas Savienības dalībvalstīm un NATO. Spiegošana ar katru gadu kļūst komplicētāka un intensīvāka, būtiski palielinās apdraudējums, ko rada atsevišķu valstu un ar tām saistītu haktīvistu grupu kibertelpā veiktās darbības.

Informatīvā karadarbība un propaganda ir kļuvuši par 21. gadsimta neaizstājamiem instrumentiem valstu un dažādu ideoloģiski motivētu grupu cīņai par cilvēku sirdīm un prātiem. Rietumu pasaules mediju brīvību propagandas izplatīšanai 2015. gadā aktīvi izmantoja Krievija. Arī teroristiskā organizācija ISIL turpināja ideoloģisko ekspansiju, lai Eiropā vervētu kaujiniekus un radikalizētu arvien vairāk indivīdu.

2015. gadā SAB ciešā sadarbībā ar partnerdienestiem aktīvi sekoja līdzi aktuālajiem Eiropas, reģionālajiem un Latvijas drošības apdraudējumiem, īstenojot pasākumus, lai tos novērstu un cenšoties prognozēt notikumu attīstību nākotnē. Būtiska uzmanība tika veltīta drošības stiprināšanai NATO ietvaros, lai pilnveidotu ne tikai nacionālās, bet arī kolektīvās aizsardzības spējas.

STARPTAUTISKĀ DROŠĪBAS SITUĀCIJA

Krievija

Krievijai pagājušais gads bija politisko, ekonomisko un militāro izaicinājumu piesātināts. Krievija turpināja konfrontāciju ar Rietumvalstīm, pastiprināja kara draudu retoriku un palielināja provocējošas militārās aktivitātes pret NATO un ES sabiedrotajiem. Krievijas galvenais mērķis Ukrainā joprojām ir nepieļaut tās tuvināšanos Rietumiem. Konflikts Austrumukrainā kopš Minskas atkārtotās vienošanās februārī nav nokļuvis tuvāk atrisinājumam, savukārt anektētajā Krimā padziļinājās sociālekonomiskā krīze. Rietumvalstu noteiktās ekonomiskās sankcijas palika spēkā. Ekonomiskā situācija Krievijā gada garumā pasliktinājās, auga sabiedrības neapmierinātība, savukārt valdošā elite turpināja mediju un interneta telpas ierobežošanu un politiskās opozīcijas iebiedēšanu un izolēšanu. Uz šī fona tika uzsākta jauna militārā operācija Sīrijā, kas līdz šim brīdim nav palīdzējusi stabilizēt drošības situāciju reģionā. Gada nogalē par centrālo notikumu kļuva politiskais konflikts ar Turciju, kas aizsākās līdz ar notriekto militāro lidmašīnu.

2015. gada nogalē tika apstiprināta jauna Nacionālas drošības stratēģija, kurā ASV un NATO tika nepārprotami nosaukti par galvenajiem Krievijas ārējiem draudiem. Jaunajā stratēģijā definētās Krievijas ģeopolitiskās ambīcijas un pasaules uztvere ir palikušas nemainīgas. Krievija redz sevi kā lielvaru multipolārā pasaules kārtībā, kurā tās izvēlēto neatkarīgo politisko kursu cenšas ierobežot ASV un tās sabiedrotie. Krievija savā retorikā uzsver, ka Rietumvalstu izvēlētā Krievijas izolācijas politika un Eiro-atlantiskā drošības sistēma ir sevi izsmēlušas un cietušas neveiksmi, ko apliecinot Rietumvalstu nespēja atrisināt migrantu krīzi Eiropā un mazināt ISIL islāmistu patvaļu Tuvajos Austrumos.

Krievijas ekonomika 2015. gadā piedzīvoja dziļāko krīzi kopš 1998. gada finanšu sistēmas sabrukuma: ekonomika saruka par 3,7%, inflācija pieauga līdz 15%, savukārt budžeta deficīts sasniedza 3,8% no IKP. Ilgstoši zemās naftas cenas, globālās ekonomiskās attīstības tempu samazināšanās, Rietumu ekonomiskās sankcijas un Krievijas ekonomikas hroniskās strukturālās problēmas ir ļoti nelabvēlīgi atsaukušās uz Krievijas ekonomisko stāvokli un valsts fiskālo situāciju. Rubļa devalvācija ir samazinājusi Krievijas iedzīvotāju pirktspēju, ievērojami pieauga nabadzība reģionos un draud sociālekonomiskās spriedzes pieaugums. Iekrātās rezerves līdz šim ir palīdzējušas mīkstināt ekonomiskās krīzes negatīvo ietekmi, tomēr pie pašreizējiem izdevumu tempiem un ekonomiskās situācijas tās varētu izbeigties 2016. gada beigās. Uz kopējā negatīvā fona

Prezidentam Putinam ir izdevies saglabāt ievērojamu tautas atbalstu, lielā mērā pateicoties visaptverošai mediju kontrolei un propagandai.

Krievijas ierastā iekšpolitiskā polittehnoloģija ir uzmanības novēršana no negatīvām un nevēlamām tēmām ar nacionālpatriotisku retoriku, kristiešu civilizācijas un tradicionālo vērtību aizstāvēšanu un propagandu. Krievijā joprojām tiek kultivēts priekšstats par atrašanos ienaidnieku ielenkumā, par Rietumu un ASV centieniem gāzt valdošo režīmu, kuriem tikai Prezidents Putins spēj pretimstāvēt. Eiropas Savienība tiek krāsota drūmos toņos kā imigrantu pārņemta, morāli pagrimusi, mantkārīga nespējīgu valstu apvienība. Kremļa kontrolētās un finansētās organizācijas spēj radīt priekšstatu par tautas atbalstu izvēlētajam politiskajam kursam, kas tiek sistemātiski tīrāzēts valsts medijos.

Masu migrācijas radītie riski un apdraudējums

Masu migrācija uz Eiropas Savienību no Tuvajiem Austrumiem un Ziemeļāfrikas bija 2015. gada viens no sarežģītākajiem un pretrunīgākajiem izaicinājumiem Eiropas politiskajiem līderiem un sabiedrībai kopumā. 2015. gadā, galvenokārt caur Vidusjūru, Eiropā iebruca vairāk nekā viens miljons migrantu. Migrācijas cēloņi ir gan karš un politiskā nestabilitāte, gan sliktie ekonomiskie apstākļi migrantu izcelsmes valstī. Lielākā daļa Sīrijas, Irākas un Afganistānas bēgļu ir izmitināti kādā no to kaimiņvalstīm un uz Eiropu ir devusies tikai neliela daļa šo valstu iedzīvotāju. Migrācijas plūsmu veicina labi attīstītie cilvēku kontrabandas grupējumi, kuri no migrantu nogādāšanas uz Eiropu ir izveidojuši ienesīgu biznesu.

Lai arī lielākoties migranti, ierodoties Eiropā, vēlas nodrošināt sev un saviem bērniem drošus dzīves apstākļus un labāku nākotni, nevar izslēgt vairākus ar lielo migrantu pieplūdumu saistītus riskus, kas var ietekmēt sabiedrisko kārtību un drošības situāciju valstī. Apdraudējumu sabiedriskajai kārtībai rada radikāli noskaņoto grupu aktivitātes un ksenofobijas un rasisma pieaugums sabiedrībā. Migrantu plūsma nevar tikt tiešā veidā saistīta ar pieaugošo apdraudējumu, jo radikalizācija nav tikai Tuvajiem Austrumiem un Ziemeļāfrikai raksturīgs fenomens. Kaut arī pastāv risks, ka radikalizēta vai ar kādu teroristisko organizāciju saistīta persona var iefiltrēties migrantu plūsmā, lielākus terorisma draudus rada jau Eiropā dzīvojošie radikalizētie indivīdi un grupas.

Starptautiskais terorisms

2015. gadā palielinājās teroristisko organizāciju, it īpaši, *Islamic State of Iraq and Levant* (ISIL), radītais apdraudējums Rietumvalstīs. Upuru ziņā lielākais uzbrukums tika īstenots 2015. gada 13. novembrī Parīzē. Uzbrukumus lielākoties veica radikalizējušies un gados jauni ES dalībvalstu pilsoņi, nevis Tuvo Austrumu vai Ziemeļāfrikas iedzīvotāji, kas tikko bija ieradušies Eiropā.

Teroristisko organizāciju aktivitātes pieaugums ir saistīts ar Eiropas valstu iesaistīšanos starptautiskajā koalīcijā cīņā pret ISIL un to veiktajiem uzlidojumiem teroristu kontrolētajām teritorijām Sīrijā un Irākā. Teroraktu mērķis ir Rietumvalstu sabiedrības iebiedēšana un teroristiskās organizācijas popularizēšana. Kaut arī teroristiskās organizācijas savu darbību pamato ar savu islāma interpretāciju, to aktivitātēm un mērķiem ir maz kopīga ar reliģiju un tās pamatvērtībām.

Kaut arī teroristisko organizāciju apdraudējuma līmenis Eiropā ir palielinājies, tas ir ievērojami zemāks kā citos reģionos. Tuvajos Austrumos un Ziemeļāfrikā, kur varas iestāžu ieviestie drošības pasākumi ir zemākā līmenī, terorakti tiek veikti daudz biežāk.

LATVIJAS VALSTS DROŠĪBAS APDRAUDĒJUMU RAKSTUROJUMS

Līdz šim pastāvošie iekšējie un ārējie apdraudējumi valsts drošībai ir palikuši nemainīgi. To skaitā ir Krievijas militārās aktivitātes reģionā, ekstrēmisms, terorisms, kiberapdraudējumi. Nozīmīgākie Latvijas drošības riski ir saistīti ar nemilitārajiem Krievijas ietekmes instrumentiem, kuri bieži ir diskrēti, bet ar ilgtermiņa efektu.

Krievijas īstenotās aktivitātes pret Latviju visaktīvāk izpaužas kā Krievijas ietekmes pasākumi informatīvajā telpā, darbs ar ietekmes aģentiem, tajā skaitā tautiešu politikas īstenošanu, ekonomisko ietekmes instrumentu pielietošana, kā arī atsevišķas speciālo dienestu aktivitātes. Tomēr Krievijas ietekmes iespējas Latvijā nav pietiekamas, lai veiktu masveidīgu, efektīvu un uz tūlītēju rezultātu vērstu kampaņu.

Ārvalstu specdienestu darbība Latvijā

2015. gadā SAB turpināja pretizlūkošanas pasākumus pret ārpus NATO un ES valstu izlūkošanas un drošības dienestiem (turpmāk – ārvalstu specdienestiem). Ārvalstu specdienestu darbības pret Latvijas, ES un NATO interesēm ir viens no būtiskiem nacionālās drošības apdraudējumiem, kas skar politisko, ekonomisko, militāro un sabiedrisko jomu.

Aizvadītajā gadā visaktīvāk pret Latvijas interesēm ir strādājuši Krievijas specdienesti. To ietekme un pilnvaras Krievijā ir augstas un atsevišķās jomās turpina palielināties, kas attiecīgi palielina Krievijas specdienestu radīto apdraudējumu Latvijai. 2015. gadā ir konstatēta arī citu ārpus NATO un ES valstu speciālo dienestu aktivitātes, tomēr to darbības nav radījušas būtisku apdraudējumu Latvijas drošības interesēm.

Ārvalstu specdienestu darbības mērķis ir iegūt publiski nepieejamu un apsteidzošu informāciju, kas dienesta pārstāvētajai valstij dotu priekšrocības politisku, ekonomisku un militāru lēmumu pieņemšanai. Ārvalstu specdienestu izlūkošanas interešu lokā augsta prioritāte 2015. gadā bija un joprojām ir NATO un Latvijas aizsardzības politikas aktualitātēm, piemēram, izlūkdienestu uzmanības lokā ir citu NATO dalībvalstu militārā kontingenta dalība starptautiskajās mācībās Latvijas teritorijā, to skaitliskais sastāvs, loģistikas un apgādes jautājumi. 2015. gadā ārvalstu izlūkdienesti interesējušies arī par Latvijas prezidentūru ES Padomē, Latvijas un citu dalībvalstu pozīcijas svarīgos ārpolitikas un drošības politikas jautājumos, nostāju jautājumā par Krievijai noteiktajām sankcijām, migrācijas un enerģētikas politiku. Latvijas iekšpolitiskās aktualitātes, piemēram, prezidenta vēlēšanas, valdības stabilitāte, budžeta pieņemšana, sabiedrības nostāja bēgļu jautājumā, arī atradās ārvalstu izlūkdienestu redzeslokā.

Ārvalstu izlūkdienesti pret Latviju un Latvijas valsts piederīgajiem strādā, izmantojot diplomātisko pārstāvniecību piesegu, kā arī strādājot no savas valsts teritorijas. Izlūkošanas mērķu sasniegšanai ārvalstu dienesti izmanto informācijas iegūšanu no kontaktpersonām, informācijas avotiem, tehnisko un signālizlūkošanu, tajā skaitā kiberizlūkošanu, kā arī informācijas iegūšanu no atklātajiem avotiem. Pēdējos gados turpina pieaugt Krievijas tehniskās izlūkošanas spējas un gatavība tās pielietot. 2015. gadā SAB sadarbībā ar Latvijas un ārvalstu partneriem konstatēja vairākus kiberspiegošanas gadījumus, kas tikuši vērsti pret Latvijas valsts iestāžu informācijas un sakaru sistēmām. Individuāli lietotāji un to personīgās elektroniskās iekārtas, sociālie tīkli un

virtuālie konti joprojām ir augsta riska mērķi.

Bez informācijas vākšanas specdienesti īsteno aktīvos pasākumus, kuru mērķis ir ietekmēt Latvijas, ES un NATO lēmumu pieņemšanu, kā arī sabiedrības viedokli. Arvien vairāk ietekmes pasākumu īstenošanai tiek izmantota virtuālā telpa un sociālie tīkli, kuros specdienesti var darboties attālināti un to patieso īstenotāju identificēt ir sarežģīti. Ietekmes pasākumus virtuālajā telpā 2015. gadā realizēja gan ārvalstu specdienesti, gan citas ārvalstu struktūras un vadītas “haktīvistu” grupas, kā piemēram, t.s. “Kremla troļļi”. Ietekmes pasākumi izpaudās kā provokatīvu komentāru rakstīšana sociālajos tīklos un interneta mediju komentāru slejās, fiktīvu interneta petīciju izvietošanu ar nolūku kurināt nacionālo naidu, nepatiesas un nomelnojošas informācijas izplatīšanu masu medijos. Vairākos gadījumos tika novēroti diskreditējoša rakstura sižeti Krievijas valsts medijos par “agresīvajiem, naidīgajiem un nemākulīgajiem” Baltijas valstu specdienestiem.

Krievijas teritorijā ar plašām pilnvarām darbojas Federālais drošības dienests (FSB), kura atbildības lokā ir visplašākais tēmu klāsts. Pastiprinātā uzmanības lokā atrodas gan ārvalstu diplomāti, uzņēmēji, zinātnieki, studenti un žurnālisti. Regulāri ceļotāji un pierobežas iedzīvotāji arī tiek pakļauti FSB interešu sfērai. Šantāža un draudi nereti tiek izmantoti, lai nodrošinātu sadarbību ar vēlamām personām. SAB ir fiksējis vairākus gadījumus, kuros bijuši iesaistīti Latvijas iedzīvotāji un FSB darbinieki.

Krievijas ietekmes pasākumi informatīvajā telpā

Krievijas informatīvā ietekme Latvijā ir ilglaicīga, mērķtiecīga un sistemātiska, un rada ilgtermiņa apdraudējumu Latvijas valsts drošībai. 2015. gadā Krievijas īstenotās aktivitātes informatīvajā telpā kopumā atbilda vispārējam, ilgākā laika periodā novērotam līmenim, un šo aktivitāšu ietekme uz procesiem Latvijā vērtējama kā mērena.

Krievijas ietekmes aktivitāšu informatīvajā vidē efektivitāti nodrošina Krievijas plašsaziņas līdzekļu pieejamība Latvijā un lielas sabiedrības daļas izvēle lietot tos kā galveno informācijas un izklaides avotu. Krievijas informatīvās ietekmes Latvijā pamatā ir retranslētie Krievijas televīzijas kanāli, kas praktiski pilnībā ir valsts kontrolēti un tajos iekļautā informācija atbilst Kremļa uzstādījumiem.

Pēdējo divu gadu laikā Krievija pastiprinātu uzmanību velta tam, lai ārvalstīs, tajā skaitā Latvijā, palielinātu savu klātbūtni informatīvajā telpā. Ietekmes palielināšanai ārvalstīs visplašāk tiek izmantots telekanāls “RT” un mediju holdinga “Rossia Segodņa” projekts “Sputnik”, kura reģistrāciju Latvijā Krievija centās panākt 2015. gadā.

Informatīvās kampaņas ietver dažādām auditorijām mērķētu un pielāgotu propagandu, dezinformāciju un specdienestu organizētus pasākumus. Arī 2015. gadā šo instrumentu kopums tika efektīvi pielāgots notikumiem Ukrainā, Rietumvalstu noteiktajām sankcijām pret Krieviju, konflikta attīstībai Sīrijā, migrācijas jautājumam Eiropā u.c. aktuāliem jautājumiem.

Latvijai mērķētās Krievijas ietekmes aktivitātes informatīvajā telpā 2015. gadā lielākoties bija saistītas ar NATO politiku un militārā kontingenta klātbūtni Baltijas jūras reģionā. Pašmāju auditorijai Kremļa kontrolētie mediji NATO atspoguļoja kā agresoru un Krievijai naidīgu spēku, savukārt Latvijā propaganda centās diskreditēt gan NATO politiku, gan sabiedrībā veidot šaubas par Alianses spējām un gatavību aizsargāt Baltiju.

Starptautiskajā vidē ar mainīgu intensitāti turpinājās Latvijas nomelnošanas kampaņas ar

tradicionāliem Krievijas vēstījumiem par vēstures falsifikāciju, nacisma atdzimšanu, nepilsoņu un krievvalodīgo tiesību pārkāpumiem. Šos vēstījumus virza gan Kremļa kontrolēti mediji, gan Krievijas vadītas “izkārtnu” organizācijas.

Krievijas tautiešu politika

Krievijas tautiešu politika ir viens no redzamākajiem ietekmes instrumentiem Latvijā, tomēr ar tā palīdzību Krievija var manipulēt tikai ar atsevišķām personām un organizācijām, nevis vadīt visus Latvijas krievvalodīgos iedzīvotājus.

Krievijas tautiešu politikas mērķis ir konsolidēt un kontrolēt krievvalodīgo kopienu un ar tās starpniecību iegūt spēju ietekmēt iekšpolitisko situāciju, kā arī izmantot tautiešus kā tiešus Krievijas interešu aizstāvjus, kas pilda Kremļa uzdevumu mītnes valstī vai starptautiskā līmenī.

Krievijas izveidotais mehānisms, kā saņemt finansējumu no Krievijas, nodrošina prokrievisko organizāciju darbības Latvijā saskaņošanu ar Kremļa interesēm. Par galveno mērķtiecīga finansējuma sadales mehānismu pēdējos gados kļuvuši KF valsts institūciju dibinātie un kontrolētie specializētie fondi. Fondi izsludina konkursus finansējuma saņemšanai, taču faktiski naudu saņem tikai tās organizācijas un projekti, kuru līdzšinējā darbība ir bijusi saskaņota ar Krievijas ārpolitikas vajadzībām. Atsevišķos gadījumos finansējums tiek virzīts caur ārvalstīs bāzētiem starpniekiem un sabiedrisko attiecību vai konsultāciju kompānijām. Finansējuma saņēmēji Latvijā ir relatīvi šaurs personu un organizāciju loks.

Aktīvi Latvijas virzienā darbojas “Ārvalstīs dzīvojošo Krievijas tautiešu atbalsta un aizstāvības fondam”. Krievijas uzdevums ir panākt, lai dienaskārtībā tiek uzturēts jautājums par krievvalodīgo un nepilsoņu diskrimināciju un tiesību pārkāpumiem Latvijā, tāpēc “Ārvalstīs dzīvojošo Krievijas tautiešu atbalsta un aizstāvības fonds” piešķir finansējumu tām organizācijām, kas īsteno vajadzīgos projektus un kampaņas. Mākslīgi uzturētā problēma par tiesību pārkāpumiem, etnisko un lingvistisko diskrimināciju ir Kremļa instruments etniskās spriedzes uzturēšanai un sabiedrības šķelšanai, kā arī Latvijas starptautiskai diskreditācijai.

Lai arī daudziem Krievijas veicinātiem un finansētiem tautiešu pasākumiem ir humanitārs raksturs, visbiežāk to saturiskā un ideoloģiskā ievirze ir pretrunā ar Latvijas eiropeskām pamatvērtībām, stiprina Kremļa veidotās “krievu pasaules” ietekmi un kavē etnisko minoritāšu integrācijas procesu.

KLASIFICĒTĀS INFORMĀCIJAS AIZSARDZĪBA

NATO un ES institūciju klasificētās informācijas aizsardzība

SAB apakšstruktūra Nacionālā drošības iestāde (NDI) ir atbildīga par NATO un ES klasificētās informācijas aizsardzību. Klasificētās informācijas aizsardzība ir būtisks NATO un ES drošības aspekts un spēja to nodrošināt ir pamats tam, ka Latvija tiek uzskatīta par pilnvērtīgu partneri šajās organizācijās. Klasificētās informācijas aizsardzības pasākumi ir kopums, kas ietver personāla drošību, telpu fizisko drošību, dokumentu aprites drošību, informācijas drošību elektroniskajā vidē un industriālo drošību. NDI funkciju ietvaros SAB ir atbildīgs par visu Latvijas Republikas NATO un ES klasificētās informācijas subjektu kontroli un attiecīgu sertifikāciju.

2015. gadā SAB veica pārbaudes un izsniedza 1669 sertifikātus pastāvīgam darbam ar NATO klasificēto informāciju un 1972 sertifikātus pastāvīgam darbam ar ES klasificēto

informāciju. Piekļuve NATO un ES klasificētajai informācijai atteikta 3 personām.

Latvijas Republikas atbilstību NATO un ES klasificētās informācijas aizsardzības standartiem veic atbildīgo NATO un ES drošības struktūru inspekcijas. Inspekcijas notiek regulāri un pēdējo gadu pārbaudes apliecinājušas, ka Latvijā ieviestie klasificētās informācijas aizsardzības pasākumi atbilst NATO un ES ietvaros noteiktiem standartiem.

Valsts noslēpuma aizsardzība

Atbilstoši likuma "Par valsts noslēpumu" noteiktajai kompetencei SAB, līdztekus Drošības policijai un Militārās izlūkošanas un drošības dienestam, veic arī tiešus valsts noslēpuma aizsardzības pasākumus. Valsts noslēpuma aizsardzības jomā SAB veic personu pārbaudes pirms tām izsniedz speciālo atļauju darbam ar valsts noslēpumu, ka arī pārbauda un sertificē darbā ar klasificētu informāciju izmantotas telpas. SAB veic valsts noslēpuma apstrādei paredzēto informācijas sistēmu akreditāciju. Procedūra paredz, ka personai ir tiesības SAB pārsūdzēt pārējo valsts drošības iestāžu (DP un MIDD) pieņemtos lēmumus par pieejas valsts noslēpumam atteikumu.

SAB 2015. gadā sagatavoja un izsniedza 656 speciālās atļaujas (apliecības) darbam ar valsts noslēpumu:

- Pirmās kategorijas apliecības (sevišķi slepeni)– 244 (2014. g. 268).
- Otrās kategorijas apliecības (slepeni)– 270 (2014. g. 332).
- Trešās kategorijas apliecības (konfidenciāli)–142 (2014. g. 247).

Kritēriji, pēc kuriem tiek izlemts par speciālās atļaujas darbam ar valsts noslēpumu piešķiršanu vai atteikšanu ir noteikti likuma "Par valsts noslēpumu" 9. pantā. 2015. gadā SAB ir atteicis izsniegt pieeju valsts noslēpumam 42 gadījumos, tajā skaitā izskatot DP un MIDD pieņemtos un birojam pārsūdzētos lēmumus. Pēdējos gados atteikumu skaits pakāpeniski pieaug. Galvenais šīs tendences iemesls ir valsts drošības iestāžu īstenotie uzlabojumi, pilnveidojot pārbaudes procesu un ieviešot jaunas metodes.

SAB direktora lēmums par speciālās atļaujas atteikšanu ir pārsūdzams ģenerālprokuroram. 2015. gadā ģenerālprokuroram iesniegtas 25 pārsūdzības un visos gadījumos ģenerālprokurors ir atzinis, ka SAB lēmums ir bijis pamatots un atbilstošs likuma prasībām.

Industriālā drošība

Industriālais drošības sertifikāts (IDS) apliecina komersantu tiesības pildīt valsts pasūtījumus, kuri saistīti ar piekļuvi valsts noslēpuma objektiem, NATO un ES klasificētajai informācijai, kā arī apliecina komersanta spēju nodrošināt šādas informācijas aizsardzību. Saskaņā ar procedūru, nepieciešamās pārbaudes industriālā drošības sertifikāta saņemšanai var veikt visas trīs valsts drošības iestādes, savukārt SAB, balstoties uz pārbaudītajiem materiāliem, pieņem lēmumu par sertifikāta izsniegšanu.

2016. gada sākumā ir spēkā esoši 142 SAB izsniegti industriālās drošības sertifikāti. 2015. gadā SAB pieņēmis lēmumu atteikt izsniegt IDS 5 komersantiem. Savukārt 2 uzņēmumiem anulēts iepriekš izsniegtais IDS. Saskaņā ar procedūru, SAB direktora pieņemtais lēmums par IDS atteikšanu var tikt pārsūdzēts ģenerālprokuroram, kura lēmums ir nepārsūdzams. No Ģenerālprokuratūras saņemta informācija, ka 2015. gadā SAB lēmums par IDS atteikumu vai anulēšanu pārsūdzēts 2 gadījumos un abos SAB lēmums atstāts negrozīts.

Mobilo telefonu kontroles iekārtas darbība

SAB atrodas iekārta, ar kuru tiesībsargājošās un valsts drošības iestādes veic mobilo telefonu kontroli. Telefonu kontroles rezultātā iegūtie dati tiek nodoti operatīvās darbības subjektam, kas ir konkrēto telefonsarunu pārtveršanas iniciators un saņēmis Augstākās tiesas tiesneša sankciju. SAB kompetences un atbildības jomā ietilpst likumīga telefonsarunu kontrole, telefonsarunu kontroles tehnisko parametru un metodikas aizsardzība un iegūtās informācijas aizsardzība pret nesankcionētu izpaušanu līdz tās nodošanai operatīvās darbības subjektam.

Pirms telefona kontroles uzsākšanas SAB saņem operatīvās darbības subjekta lēmuma daļu, kurā norādīts:

- lēmuma reģistrācijas numurs;
- amatpersona, kura pieņēmusi lēmumu;
- iestādes vadītājs, kas to apstiprinājis;
- Augstākās tiesas tiesnesis, kas to sankcionējis;
- kontrolējamais telefona numurs;
- termiņš, līdz kādam kontrole veicama.

Uzraudzību pār sarunu operatīvās noklausīšanās atbilstību likumam veic ģenerālprokurors un viņa īpaši pilnvaroti prokurori. Parlamentāro kontroli realizē Saeimas Nacionālās drošības komisija. 2015. gadā, tāpat kā iepriekšējos gados, SAB nav pieļāvis likumpārkāpumus, nodrošinot mobilo telefonu kontroli. Mobilo telefonu kontroles izmantošanas sadalījums starp operatīvās darbības subjektiem ir redzams sekojošā attēlā:

